

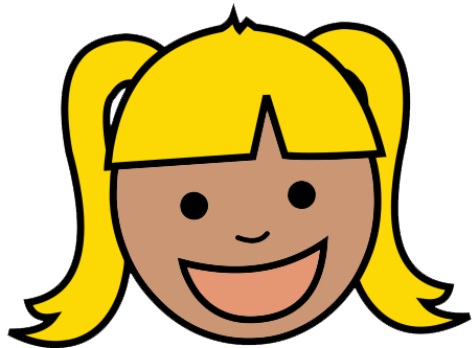

Oppimisympäristöt

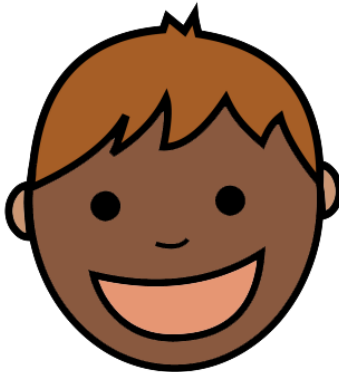
Katri Manninen
2026

oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa | opetushallitus

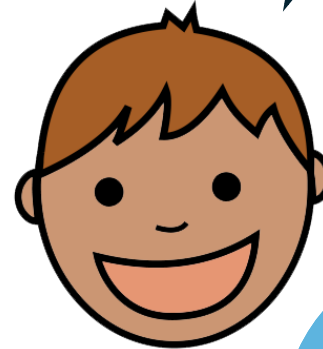
Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, joiden avulla tuetaan lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta.

Myös luonto, pihat, leikkipuistot, kirjastot ja museot sekä muut rakennetut ympäristöt ovat varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä.

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön käsite sisältää muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden.

Ohjaavat asiakirjat

- Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen perusteet
- Jkl varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetuksen opetussuunnitelma

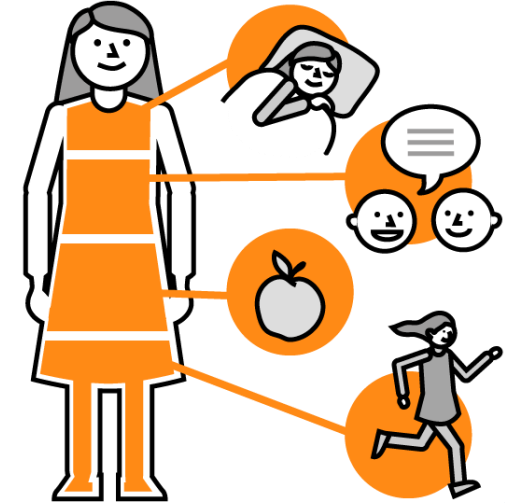

Henkilöstön huomioitavaa

- Toimintasuunnitelma ja lukuvuosisuunnitelma
- Pesu
- Lapsen yksilöllinen suunnitelma
- Pedagogiikka : Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön järjestelyt, kielitietoisuus, toiminnallisuus, monikanavaisuus

Psyykkinen oppimisympäristö

- ❖ Kaikki lapset tarvitsevat oppimisensa tueksi turvallisen ja heitä kunnioittavan oppimisympäristön
- ❖ Tavoitteena edistää lapsen kokonaiskehitystä (mm. kehityksen eri osa-alueet, tunnetaidot, toimintaan sitoutuminen, osallisuus)
- ❖ Myönteinen ilmapiiri oppimiselle
- ❖ Sensitiivinen henkilöstö
  - Läheisyys vs. etäisyys
  - Aikuisen läsnäolo leikissä
- ❖ Lapsen uteliaisuutta, mielenkiintoa ja motivaatiota sekä vuorovaikutusta tukeva oppimisympäristö
- ❖ Toiminnan selkeys ja struktuurit

Psyykkisen oppimisympäristön perusta

❖ Sensitiivisyys:

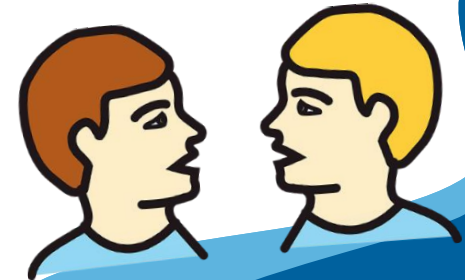
- Lasta kunnioittava, kuuleva ja lämmin vuorovaikutus
- Turvallisuuden tunne ja kunnioitus kaikkia osapuolia kohtaan
- Työntekijän lapsiin kohdistuvat positiiviset tunteet ja teot
  - Esimerkiksi kannustus ja empaattisuus
- Lasten aloitteisiin ja tarpeisiin vastaaminen
- Lapsen vahvuuksien huomioiminen
- Herkkyys lasten kehittyviä taitoja kohtaan; mm. kielitietoisuus

Sosiaalinen oppimisympäristö

- ❖ Sosiaalinen ympäristö sisältää mm. vuorovaikutuksen, digitaalisen ympäristön, osallisuuden, yhteisöllisyyden ja yhteistyön
- ❖ Ryhmäytymisen merkitys
  - Tavoitteelliset teot koko toimintavuoden ajan
- ❖ Kaverisuhteet ja roolit
  - Vertaisryhmän merkitys oppimisessa
    - Oppiminen toisia seuraamalla ja jäljittelemällä
    - Lasten välisissä tilanteissa opetuksellisia tekijöitä, jota aikuiset eivät osaa opettaa
    - Yhdessä vuorovaikutuksessa toimiminen
    - Yhteisöllisyys
- ❖ Kokopäiväpedagogiikka

Jos lapselta puuttuu vertaisryhmä ja osallisuus siinä, oppiminen edistyy heikommin

Kielitietoisuus koskettaa kaikkia lapsia

- ❖ Kielitietoisuus edellyttää tietoa ja ymmärrystä:
  - Kielen merkitys ja -kehitys, oppiminen kielen avulla
  - Taitoja, kykyä ja tahtoa havainnoida kielellisiä tilanteita
  - Oikea asenne puheissa ja teoissa
- ❖ Kielitietoisuuden oppimisympäristön arviointi, Pesu
- ❖ Arjen tilanteiden pedagoginen hyödyntäminen
- ❖ Jokainen lapsi on kielen oppija joka päivä
- ❖ Kasvattajalla on aktiivinen rooli erilaisissa kielellisissä tilanteissa
- ❖ Jokainen kasvattaja on kielen opettaja jokaisessa tilanteessa

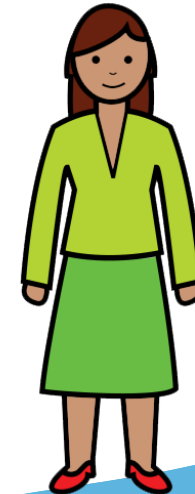
Arjen kielitietoisia tekoja

1. **Kokopäiväpedagogiikka:** Arjen tilanteiden pedagoginen hyödyntäminen, tietoinen huomio omaan kielenkäyttöön
2. **Leikki:** Leikin sanoittaminen, vuorovaikutuksen tukeminen, läheisyys vs. etäisyys, ”aikuisen paikka on ihan keskellä leikkiä”, tuki leikkiin pääsemiseen, leikissä pysymiseen, leikkiin mukaan ottamiseen, ristiriitatilanteisiin, fraasien opettelemiseen
3. **Matikkapuhe:** Laita ”laskulasit silmille”, bongaa ja sanoita oppimisympäristöstä tilanteita, jossa luokitellaan, verrataan, tunnistetaan esimerkiksi lukumääriä, muotoja, kokoja, suuntia ja sijainteja jne.
4. **1-2 v ryhmät:** lukivalmiuksien pohjustuminen, esimerkiksi lukuympäristön rakentaminen, nopea nimeäminen, sanavarasto, visuo-motoriset taidot (keskiviivan ylittäminen), kielellinen muisti, kuullun ymmärtäminen, fonologinen tietoisuus
5. **Monikieliset lapset:** KieliPeda, äidinkielen arvostus, laadukas S2-opetus arjessa ja ohjatussa toiminnassa
6. **Lukeminen:** päivittäinen vuorovaikutuksellinen lukeminen, erilaiset tekstit ja laadukkaat lasten kirjat
7. **Laulaminen:** laulaminen on jännitystä vähentävää, yhteisöllistä mukavaa tekemistä, rytmit ja melodiat vahvistavat muistia, yhteenkuuluvuuden tunne kasvaa, aivot aktivoituvat jne.

Kuvien käyttö (S2-)opetuksessa

- ❖ Kuvien ja pikapiirtämisen aktiivinen käyttäminen
- ❖ Erilaisten oppimistapojen huomioiminen → visuaalinen tapa oppia
- ❖ Toiminnan, ohjeiden, toiminnan vaiheiden, osallistumisen ja valintojen konkretisointi
- ❖ Ennakointi
- ❖ Ymmärtäminen → vahvistaa turvallisuuden tunnetta
- ❖ Oppimiselle enemmän aikaa
- ❖ Hidastavat ja selkiyttävät aikuisen puhetta
- ❖ Pysäyttävät ja auttavat kohdentamaan tarkkaavaisuutta tarkoituksenmukaisesti
- ❖ Toiminnan ohjauksen tukeminen (mm. tehtävän aloittaminen, eteneminen)
- ❖ Yhdenvertaisen vuorovaikutuksen lisääminen
- ❖ Osallisuuden lisääminen
- ❖ Kuvitetut laulut ja lorut sekä leikin vaiheet
- ❖ Ympäristön kuvittaminen
- ❖ Kuvat: esim. Papunet, Boardmaker -ohjelma (maksullinen), <https://viitotturakkaus.fi/#>, valokuvat, pikapiirroukset, sarjakuvitus jne.

"Vaikea ajatella ettei käyttäisi kuvia, kun ne tuo vain hyvää ja helpottavat omaa työtä."

Arjen kielitietoisia tekoja: lukeminen

- ❖ Lapselle lukeminen päivittäin
  - Vuorovaikutuksellisuus
  - Sanavaraston karttuminen, malli lauseista yms.
- ❖ Laadukkaat lastenkirjat
- ❖ Kirjojen säilytys

Varhaiskasvatuksen merkitys on suuri etenkin, jos kotona luetaan vähän tai ei ollenkaan, kotona ei arvosteta lukemista, ei ole luettavaa tai ei ole lukemiseen kannustavaa kulttuuria.

Kirjojen lukeminen vähentynyt sekä kodeissa että varhaiskasvatuksessa.

Lapsi, jolle luetaan yksi kuvakirja päivässä kuulee vuodessa 78 000 sanaa enemmän kuin he, joille ei lueta.
(Logan ym. 2019)

Lukemisen määrä tuo tuhansien sanojen eron sanavarastoon

Lukuharrastus:

7 v: 5000-7000 sanaa
→ 17 v: 50 000-70 000 sanaa

Jos ei lukuharrastusta, 17 v: 15 000-17000 sanaa

Lukulumo on erinomainen väline, muttei koskaan korvaa perinteistä vuorovaikutuksellista ääneen lukemista tai päiväleposatua!

Arjen kielitietoisia tekoja: matikkapuhe

- ❖ Oppimisen ilo ja myönteinen asenne matematiikkaan
- ❖ **OPPIMISYMPÄRISTÖSSÄ** matematiikkaan liittyviä kuvia ja materiaaleja, myös yllättävinä ”syötteinä”
- ❖ Laita laskulasit silmille, **BONGAA JA SANOITA** oppimisympäristöstä tilanteita, jossa
  - jotakin luokitellaan tai järjestetään
  - jotakin vertaillaan, päätellään tai perustellaan
  - jonkun lukumäärä, muoto, suunta, sijainti, koko tunnustetaan
  - joku säännönmukaisuus tai sarja tunnustetaan
  - jotakin vähenee/lisääntyy tai kasvaa/pienenee
  - tartu lasten tekemiin huomioihin
  - anna lasten keksiä laskutehtäviä
- ❖ Vinkki kasvattajille ja huoltajille, ks. erilaiset somekanavat [Matikkasurina vie kohti saavutettavaa matematiikan oppimista toiminnallisen oppimisen keinoin | Jyväskylän yliopisto](#)

Digitaalinen oppimisympäristö

- ❖ Huomioi lapsen varhaiskasvatuspäivän digitaalisuudessa se, että useissa perheissä kotiaikana ruutuaikaa käytetään yli suositusten
- ❖ [Lasten digisuositukset 0-13-vuotiaille - THL](#)
- ❖ Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä voi hyödyntää mm. dokumentoinnissa, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja sisältöjen tuottamisessa
- ❖ Lukulumo: kuvakirjoja suomeksi ja usealla eri kielellä
- ❖ Ekapeli ja Ekapeli maahanmuuttaja
- ❖ Kielinuppu
- ❖ Mollan ABC ja muut oppimispelit
- ❖ [Kielisuihkutus](#) -videot

- ❖ Tavoitteet: Täyttyvätkö (S2-)opetuksen tavoitteet sovelluksen avulla?
- ❖ Pedagogisuus: Tukeeko sovellus lasta tarkoituksenmukaisesti ja pedagogisesti?
- ❖ Käytettävyys: Onko sovellus laadukas ja lapsen iän ja kehitystason mukaisesti (S2-) opetukseen sopiva?

Fyysinen oppimisympäristö

- ❖ Fyysisen oppimisympäristön eli tilojen, paikkojen, käytäntöjen sekä leikki- ja opetusvälineiden arviointi
  - Onko oppimisympäristö selkeä, hallittavissa oleva ja ennustettava?
  - Vuorovaikutukseen houkuttavat ja kannustavat toiminnot?
  - Tukeeko oppimisympäristö riittävästi lasten kehitystä ja oppimista?
  - Valssi: Fyysisen oppimisympäristön (henkilöstölomake)
- ❖ Ryhmän äänimaailma; meluisassa ympäristössä kuormitus kasvaa, lapsen on vaikea kuulla tarkasti ja toisen ymmärtäminen on haastavaa
- ❖ Vallankäyttöä pedagogisen ympäristön muokkaamisessa; valta rakentaa kotileikki tai jättää se rakentamatta, saavatko lapset osallistua oppimisympäristön järjestelyihin jne.

Fyysinen oppimisympäristö, jatk.

- ❖ Monipuoliset työtavat, monipuoliset oppimisympäristöt
- ❖ Erilaiset oppimisympäristöt (metsä, kirjasto, museo jne.)
- ❖ Lapsen osallisuuden mahdollistuminen, mm.
  - leikki- ja oppimisympäristön muokkaaminen lapsen kanssa
  - leikki- ja toimintamateriaalien saavutettavuus
- ❖ Keskittymistä ja tarkkaavaisuutta häiritsevien ylimääräisten ärsykkeiden poistaminen oppimisympäristöstä
- ❖ Esineillä merkityt paikkansa, esillä olevien lelujen määrä, aikuisten tavarat pois näkyvistä
- ❖ Liikuntatarrat esimerkiksi ohjaamaan kulkua tai vuoron odottamista
- ❖ "Kalenteriseinän" selkeys
  - Kulttuurit huomioiva kuukausikalenteri [KUVILLA - KUVILLAN KALENTERI 2026](#)
- ❖ Aikuisten työpöytä

Lähteet

- ❖ [Pedagogisesti laadukas digitaalinen ympäristö_Oph ja Uudet lukutaidot](#)
- ❖ [Oppimisympäristöt varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa_Oph](#)
- ❖ Hannula-Sormunen Minna 2021: Kaksivuotisen esiopetuskokeilun matematiikka: Miksi, mitä ja miten
- ❖ Harjuluoma Riikka: Digitaalisuuden hyödyntäminen varhaiskasvatuksen erityisopettajan työssä
- ❖ [Keranen_Mari.pdf](#)
- ❖ [Bergman Laura, Vilén Jenny: Varhaiskasvatuksessa käytettävät menetelmät suomea toisena kielenä puhuvien opettamisessa](#)
- ❖ [4 HYVINVOIVAT OPPIMISYMPÄRISTÖT – PedaStep](#)
- ❖ Valteri: Kasvun polulla, pieni opas vaikuttavaan varhaiskasvatukseen
- ❖ [Pedagogisen toimintaympäristön ja laadun yhteys varhaiskasvatuksessa – Tutkittua varhaiskasvatuksesta](#)